

Verslag van: **Inspraakavond Erfgoednota**

Datum: 14 september 2017
 Locatie: Noorderbinnensingel 14, Groningen
 Aanvang: 20.00 uur
 Aanwezig: dhr. J.W. van Veen, dhr. W Kerkmeijer, dhr. W. Barneveld, mevr. F. Woudstra, Mevr. M. van der Heiden, mevr. F. Veenman, dhr. E. Glazenburg, dhr. R. van der Schaaf (wethouder) en dhr. J. van Haaften (voorzitter)
 Notulist: mevr. M. Dijkema (Notuleerservice Mooi Werk)

1. Welkom en huishoudelijke mededelingen

De heer van Haaften opent de avond en heet de aanwezigen welkom. Doordat er weinig opkomst is wordt het programma aangepast. Het voorstel is om met elkaar in gesprek te gaan. De geplande PowerPointpresentatie vervalt.

2. Introductie op het nieuwe erfgoedbeleid en de nota in een notendop

De heer van der Schaaf neemt het woord en legt uit dat er door het college van B&W een nieuwe nota met betrekking tot het erfgoedbeleid is vastgesteld. In de komende jaren zijn er 60 concrete actiepunten die worden uitgevoerd. De heer van der Schaaf geeft aan dat het goed is om vanavond een aantal punten te benoemen:

- Elk erfgoed vertelt zijn eigen verhaal. Deze vele verhalen zijn goed voor de stad en mogen niet zomaar verloren gaan. Ze hebben een culturele waarde die invloed heeft op de samenleving en de politiek.
- De nieuwe Omgevingswet is ook redenen voor de nieuwe erfgoednota. De consequentie van de nieuwe omgevingswet is dat erfgoed beter in het bestemmingsplan/omgevingsplan opgenomen moet worden. Voordat het bestemmingsplan/omgevingsplan gemaakt kan worden moet het erfgoed eerst goed geïnventariseerd en gewaardeerd zijn. Dit is nodig omdat er straks minder mogelijkheden zijn om tijdens het vergunnings- en bouwproces wijzigingen door te voeren. Het doel is om de waarde van erfgoed te behouden en te versterken.
- Het raakvlak van de bewoners/eigenaren met cultureel erfgoed neemt toe. Er zijn veel hartverwarmende reacties over dit onderwerp. Eigenaren zijn trots dat hun huis tot monument is uitgeroepen.
- Door ons erfgoed onderscheiden wij ons van andere steden. Dit is goed voor de stad en de lokale economie.
- Niet alleen de aardbevingen zelf, maar ook de versterkingsoperaties vormen een bedreiging voor het erfgoed en de landschappen. Hier speelt ook de vraag wat het duurzaamheidsbeleid voor het erfgoed betekent.
- Daarnaast zijn er bedreigingen door mensen die erfgoed niet als waardevolle historie zien, maar alleen als een bron van inkomsten.

Kortom: er zijn veel uitdagingen om een breed maatschappelijk draagvlak te verzilveren. Deze nota met zijn ruim 60 concrete actiepunten biedt daar het handvat voor.

De heer van Haaften neemt het woord over. Hij legt uit dat aan de totstandkoming van de nota een heel participatietraject aan vooraf is gegaan met een interne en een externe klankbordgroep. Vanuit deze klankbordgroepen is veel input gekomen. De gemeente heeft daarnaast een stadspanel-enquête georganiseerd. Hierop zijn ruim 3600 reacties gekomen, veel meer dan de gebruikelijke 2000 a 2500. De conclusie is dat dit onderwerp meer dan gemiddeld leeft.

3. Vragen

In de nota viel het op dat er geen prioritering is in de onderwerpen en de actiepunten. Alles lijkt even belangrijk. Hoe wordt bepaald welk onderwerp voorrang heeft?

Het klopt dat er geen rangschikking is. Achterin de nota is een schema opgenomen met een voorstel voor prioritering, maar dit is mede afhankelijk van hoeveel extra budget de raad voor erfgoed wil uittrekken. Een aantal actiepunten kan binnen het bestaande budget worden gerealiseerd (dit zijn de punten die lichtgroen zijn geaccentueerd). Voor een aantal belangrijke punten proberen wij op korte termijn extra budget in het programma "Wonen" te vinden (dit zijn de punten die oranje geaccentueerd zijn). Voor de overige punten zijn wij afhankelijk van de gemeentelijke begroting vanaf 2019. De uitkomst van de collegeonderhandelingen voor de nieuwe collegeperiode biedt hier pas meer duidelijkheid over. Aan de aanwezigen wordt de vraag gesteld welke onderwerpen zij belangrijk vinden.

Opvallend in de enquête zijn de gebouwen die niet onder monumentale zorg vallen maar wel voor sfeer in de stad zorgen. Het is belangrijk om het cultureel erfgoed meer uit te dragen, ook door de gemeente.

De gemeente moet haar plannen betreffende het erfgoed en het doel duidelijk nader toelichten. Erfgoed is maar een klein onderdeel van het gemeentelijk beleid. In de afgelopen periode zijn er veel monumenten bijgekomen, ook gemeentelijke monumenten-light. Die zijn juist bedoeld om de bedoelde beeldkwaliteit te behouden. Daarnaast moeten wij kijken hoe wij het erfgoed op planologische manier beter kunnen beschermen. De gemeente mist de juiste kennis op dit gebied, daarom gaan wij een deel van die opdracht met hierin gespecialiseerde bedrijven realiseren. Een monument is de spreekwoordelijke krent in de pap, maar de pap om de krent (de context) moet in mindere mate ook beschermd worden. Hiervoor biedt het toekomstige omgevingsplan kansen.

Een voorbeeld is Oosterhogebrug, het gebied bij de Driewegsluis. Vanuit de cultuurhistorie gezien is dit een zeer interessant gebied waar vele historische lijnen of restanten daarvan bij elkaar komen, maar niets hiervan geniet enige bescherming. Hier zijn nu bouwplannen voor, maar die kunnen nu niet goed in een (cultuurhistorische) context geplaatst worden. De stad zit vol met dergelijke locaties met een verhaal. De verschillende cultuurhistorische waarden op dergelijke locaties moeten goed in beeld gebracht worden, voor er zo maar gesloopt kan worden. Het betreft meer dan een individueel gebouw, namelijk een heel ensemble. Het hele gebied moet daarom bekeken worden als vertrekpunt voor verandering. Het gaat om karakteristieke objecten, structuren en terreinen die in verhouding tot elkaar een waarde hebben. Er zijn veel verschillende types. Voor verbetering moet vanaf het begin duidelijk zijn waar gebieden van hoge waarde zijn. Bij plekken met een lage waarde kan het zijn dat de geschiedenis verdwenen is of nooit heeft bestaan. Door het bepalen van de cultuurhistorische waarde krijgt het gebied identiteit. Denk hierbij ook aan de flora en fauna, die net als de geschiedenis van de gebouwen een lokale culturele waarde inbrengen. Pas na die brede inventarisatie kan een integrale afweging van belangen plaatsvinden. De politiek heeft een belangrijke rol in weging van de verschillende waarden ten opzichte van elkaar en vervolgens te bepalen welke onderdelen gebruikt gaan worden.

Wat zijn de consequenties van laag gewaardeerde delen? Krijgen delen met een hoge waarde bij voorbaat geen vergunning voor verbetering? Hoe ziet de politiek dit?

Op diverse vlakken gelden waardenkaarten. Dit zijn handvatten om aanvragen te kunnen beoordelen. Cultuurhistorisch laag gewaardeerde delen kunnen bijvoorbeeld wel een hoge ecologische, archeologische of natuurlijke waarde hebben. Geen enkel onderdeel wordt direct buiten beschouwing gelaten. In het ruimtelijke domein gaat het altijd om een integrale afweging. Een deel dat een hoge cultuurhistorische waarde heeft is dikwijls om economische redenen interessant om te behouden. Naast een politiek traject loopt een juridisch traject,

wat mag een aanvrager binnen de grenzen van het bestemmingsplan met direct bouwrecht, of zelfs vergunning vrij realiseren? Vanuit het samenlevingsbelang kan men in een plan niet genoeg rekening houden met de verschillende bestaande waarden. Anderzijds, om een plan dat niet binnen de regels past door te kunnen zetten is bereidheid van de wethouder nodig. Een goed onderbouwd plan heeft daarbij meer kans van slagen.

In hoeverre is rekening gehouden met de tijd? Men kan over tien jaar heel anders naar erfgoed kijken.

Dat klopt. De inventarisatie die nu gemaakt moet worden en de waardering zal vervolgens om de 10 jaar geactualiseerd worden naar de dan geldende inzichten.

De stad zal zich altijd blijven vernieuwen. Er zal altijd discussie blijven over wat behouden moet blijven en wat opgeruimd mag worden. De gemeente heeft een grote rol in deze processen. Er zullen altijd weer nieuwe dingen gevonden worden die van waarde zijn. Als voorbeeld worden panden uit de 19^e eeuw genoemd. Volgens het bestemmingsplan moet rekening gehouden worden met de waarde hiervan en voor de ontwikkeling van de stad. Karakteristiek zijn bijvoorbeeld de panden op het Zuiderdiep die teruggaan naar de oorspronkelijk bouw in 1850. Dit zijn geen monumenten maar ze hebben we cultuurhistorische waarde, ze vertellen een verhaal zijn onderdeel van een ontwikkeling. Bedoelde panden zijn nu verkocht aan een projectontwikkelaar die ze wil slopen en er nieuwbouw wil realiseren. Het is jammer dat de ontwerpers en architecten met liefde voor de stad deze panden niet kopen. Binnen de ruimte die het bestemmingsplan biedt heeft de markt het grotendeels voor het zeggen. Het nieuwe bestemmingsplan biedt al veel minder bouwruimte dan het vorige. De sloopaanvragen komen omdat niemand de geschiedenis van de panden kent ondanks dat er wel veel andere panden beschermd zijn. Aan de andere kant kan men niet eeuwig blijven restaureren. Niets is bestemd voor de eeuwigheid en de tand des tijds. Langs de belangrijkste historische straten in de binnenstad is het percentage van bescherming het hoogst. Wanneer iets als monument beschermd is kan dit in uitzonderlijke gevallen alsnog wel gesloopt worden, als er zeer zwaarwegende andere belangen zijn. Het voorbeeld wordt genoemd van een rijks monumentaal woonhuis die was gesloopt voor de bouw van de nieuwe rechtbank. De benaming 'beschermd stadsgezicht' is wel verwarrend. Dit suggereert meer bescherming dan dat het daadwerkelijk inhoudt. Met een goedgekeurd nieuwbouwplan kan men slopen.

Het karakter van een stad is een permanent geleidelijk veranderingsproces. Dat heeft geleid tot de prachtige diversiteit van gebouwen die we nu kennen en van de verandering van gebouwen door de eeuwen heen. Het sturen op dat proces, in omvang en snelheid, zou het doel van monumentenzorg moeten zijn. Nogmaals niets gaat eeuwig mee.

Het gesprek staat in het teken van de identiteit en het herkennen van je stad. Een bepaalde balans in de ontwikkeling van een stad zodat men wel herkent dat hier bijvoorbeeld een poort stond is belangrijk. Bij deze poort horen ook gebouwen die gezamenlijk het verhaal vertellen. Deze zijn onvervangbaar. Men kan op een verantwoorde en goed doordachte manier wel vernieuwen.

Een ander actiepoint uit de nota is om te kijken welke panden uit de periode 1970 tot 2000 belangrijk zijn om aan te wijzen als monument. Dat willen wij in een participatietraject samen met de inwoners van de stad doen. Als voorbeeld wordt de openbare bibliotheek van Grassi genoemd. Dit is een belangrijk nieuw gebouw, dat door de samenleving wordt gewaardeerd. Het is verkocht aan de RUG. Momenteel praten meerdere partijen praten mee over een nieuwe invulling en een mogelijk verbouwing en optopping van dit gebouw.

Stand van zaken van het nieuw historisch museum

Het museum is momenteel in gesprek met de Groninger Archieven, de gemeente en de provincie over wat de betekenis van het nieuwe museum voor de stad moet zijn. Er wordt gesproken over de verhoudingen tussen Groninger Museum, Noordelijk Scheepvaartmuseum en Groninger Archieven, over wie wat gaat presenteren. Er is goede hoop om voor kerst een besluit te hebben waar iedereen zich in kan vinden. De volgende stap is dit besluit te presenteren aan de raad. Het wordt een museum dat door de stad loopt. Dit heeft voor 3 onderdelen hoge waarde. Voor de toeristische sector is dit interessant aangezien het hele gebied karakteristiek blijft maar wel aan gebiedsontwikkeling doet. Het museum zet in op historische evenementen en krijgt een permanente rol voor de stad. Na de geleidelijke afbouw van het gemeentelijke archeologische depot (dat na de uitwerking van oude opgravingen over gedragen wordt aan het provinciale depot in Nuis) kunnen de depotruimten wellicht gebruikt worden voor het Historisch Museum. Daarmee behoudt het zijn cultuurhistorische betekenis. Op dit moment heeft het museum onvoldoende depotruimte.

4. Afronding met toelichting op het vervolg

In de Raadscommissie op 4 oktober wordt de discussie vervolgd.

De hoop is op een inspirerende discussie die letterlijk en figuurlijk wat oplevert.

Dhr. van Haften dankt allen voor de aanwezigheid en wenst iedereen wel thuis.